

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Plan mot diskriminering och kränkande behandling

- Ett levande dokument i förskolan?

Namn
Program

Ida Kjörk & Sanna Korneliusson
Förskolläraryrket

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA1g
Nivå: Grundnivå/Avancerad nivå
Kursansvarig institution: Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
Termin/år: VT 2014
Handledare: Rauni Karlsson
Examinator: Cecilia Björck
Kod: VT14-2920-051

Nyckelord: Likabehandling, Likabehandlingsplan, Diskriminering, Kränkning, Kartläggning

Abstract

Syftet med denna empiriska studie har varit att undersöka vad ett antal förskollärare anser ligga till grund för utformandet av deras likabehandlingsplaner samt hur förskollärare anser sig arbeta utifrån denna, med avseende på arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. Vi har fått syn på olika dilemman om hur förskollärarens arbets- och förhållningssätt påverkas utifrån likabehandlingsplanens utformning. Förskolans uppdrag handlar om att kunna ge barnen de bästa förutsättningarna utifrån varje enskild individ. I läroplanen framhävs vikten av att skapa en trygg, samspelande atmosfär där barnen finner trygghet och således kan lära och utveckla. Denna studie blir då betydelsefull för läraryrket.

I vår undersökning har vi utgått ifrån en kvalitativ metod där vi valde att använda oss av halvstrukturerade intervjuer av fem utbildade förskollärare på tre olika förskolor. Intervjuerna genomfördes av båda skribenterna i förskolornas verksamhet med hjälp av ljudinspelning för att kunna underlätta transkribering av materialet. Detta medförde att vi kunde få en djupare insyn i deras perspektiv samt öka dess trovärdighet.

Utifrån vår studie fick vi fram ett resultat där tid är en viktig faktor för att kunna utforma och praktisera en plan mot diskriminering och kränkande behandling. Det vi fick syn på var att det fanns svårigheter att utforma och konkretisera en likabehandlingsplan på grund utav låg prioritet. Däremot på de förskolorna där prioriteten var högre möjliggjorde det till att det blev ett levande verktyg i det pedagogiska arbetet. Respondenterna belyste vikten av att arbetslaget bör ta del av de föreskrifter som verksamheten har. Något som är väsentligt för att kunna bemöta varje individ utifrån deras egna behov. En poängterande slutsats är att barnens delaktighet i kartläggning inför arbetet med plan mot diskriminering och kränkande behandling är betydelsefullt för att kunna skapa en god grund för utveckling och lärande.

Förord

Tack till de fem förskollärare som ställde upp och tog sig tid till intervjuer för att kunna möjliggöra vår studie. Det gav oss en berikad förståelse och kunskap om hur planen mot diskriminering och kränkande behandling utformas och förankras i praktiken. Ett extra stort tack till Marie Sellergren som var till stor hjälp att finna lämpliga kandidater, Viktor Suneson som har tagit sig tid och bearbetat vårt arbete och till Christina Krantz – Kjörk som med sina kloka kunskaper berikade vår kunskapsbas.

Ida Kjörk och Sanna Korneliusson
2014-05-14

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Syfte	4
1.1.1 Frågeställningar.....	4
2 Bakgrund	5
2.1 Diskriminering	5
2.2 De sju diskrimineringsgrunderna	5
2.3 Kränkande behandling	5
2.4 Likabehandling	6
2.5 Styrdokument och lagar	6
2.6 Varför plan mot diskriminering och kränkande behandling	7
2.7 Barnsyn	7
2.8 Barnperspektiv	8
2.9 Barns perspektiv	8
2.10 Förskollärarens betydelse	8
3 Teoretisk anknytning	10
3.1 Sociokulturellt perspektiv	10
3.1.1 Proximala utvecklingszonen.....	10
4 Design, metod och tillvägagångsätt	12
4.1 Kvalitativ meto	12
4.2 Intervju som metod för datainsamling	12
4.3 Urval	12
4.4 Genomförande	13
4.5 Bearbetning och analys	13
4.6 Trovärdighet	14
4.7 Etiskt ställningtagande	14
5 Resultat	16
5.1 Utformandet av likabehandlingsplan	16
5.2 Likabehandlingsplanens grundstenar	17
5.3 Likabehandlingsplanen som ett levande verktyg	18
5.3.1 Ett levande verktyg för arbetslaget.....	18
5.3.2 Ett levande verktyg som är till för barnen	19

5.4 Resultatsammanfattning.....	22
6 Slutdiskussion.....	23
6.1 Utformandet av likabehandlingsplan	23
6.2 Likabehandlingsplanens grundstenar	24
6.3 Likabehandlingsplanen som ett levande verktyg	25
6.4 Didaktiska slutsatser	27
6.5 Fortsatt forskning.....	28
7 Referenslista	29

Bilaga 1 Informationsbrev

Bilaga 2 Intervjufrågor

1 Inledning

Under vår utbildning till förskollärare har denna tid varit präglad av att ge barnen lika förutsättningar för lärande och utveckling genom att skapa en trygg verksamhet. Genom att vi har varit ute på förskolor både på vår verksamhetsförlagda utbildning och när vi har arbetat som vikarier har vi sett stora skillnader i hur olika förskollärare arbetar med verksamhetens likabehandlingsplan. Vi har då fått syn på olika dilemman i utformandet av dessa planer. Anmälningarna till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet om kränkningar har ökat i genomsnitt med 400 anmälningar per år sedan Skolinspektionen startade 2008 (Skolinspektionen, 2014:1519). Därför anser vi att det är betydelsefullt att lyfta upp och synliggöra hur förskollärare anser att de arbetar med planen mot diskriminering och kränkande behandling. Enligt förskolans uppdrag ska verksamheten präglas av omsorg för individens utveckling och välbefinnande, där inget barn ska utsättas för diskriminering eller annan kränkande behandling (Skolverket, 2010 s.4). Därav är vi intresserade av vad som ligger till grund för utformandet av likabehandlingsplanerna. Men även se hur förskollärare beskriver hur den kommer till användning i praktiken då vi anser att det är en betydelsefull del i vår yrkesroll som förskollärare. Förskollärarna måste vara medvetna om betydelsen att arbetar förebyggande mot kränkande och diskriminerande behandling för att skapa en trygg miljö för barnen. Lustfyllt lärande bör vara grunden för en meningsfull vistelse på förskolan. Forskning har enligt DO (2013) visat att kontinuerligt arbete mot diskriminering och kränkning har en positiv effekt. Det synliggörs i Skollagen (SFS 2010:800) samt Diskrimineringslagen (SFS 2008:567) att varje förskola ska arbeta aktivt för att förhindra och förebygga förekomsten av diskriminering och kränkande behandling. Detta är det som utgör grunden till verksamhetens likabehandlingsplan.

För att lyfta betydelsen av likabehandlingsplanen till ett samhällsperspektiv handlar det om att komplettera hemmets fostran för att barnen skall kunna bli en aktiv samhällsmedborgare, då det handlar om att få en hållbar samhällsutveckling. Förskolans uppdrag handlar om att förmedla information och utveckla ett förhållningssätt att respektera de rättigheter och skyldigheter som vilar på ett demokratiskt samhälle. (Skolverket, 2010). Enligt FN:s barnkonvention beskrivs det i §2 att:

Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt (Unicef, 2009).

Det handlar om att ha en öppenhet för de olikheter som individer har oavsett bakgrund och levnadssätt. Förskollärares roll blir då viktig för att kunna berika barnen med kunskap om allas lika värde.

1.1 Syfte

Vårt syfte är att undersöka vad ett antal förskollärare anser ligga till grund för utformningen av deras likabehandlingsplaner. Syftet är också att undersöka hur förskollärarna anser sig arbeta utifrån deras likabehandlingsplaner med avseende på arbete mot diskriminering och kränkande behandling.

1.1.2 Frågeställningar

Vi har ställt oss följande frågor:

- Hur resonerar förskollärare att de har arbetat fram likabehandlingsplanen i förskolan?
- Vad anser förskollärarna ligger till grund till utformandet av likabehandlingsplanerna?
- Hur anser förskollärare att de förverkligar likabehandlingsplanen i verksamheten?

2 Bakgrund

Under denna rubrik följer först en begreppsförklaring för att förklara vad forskning och lagstiftning beskriver om de viktiga begrepp som rör plan mot diskriminering och kränkande behandling. Sedan lyfter vi upp vad olika styrdokument och lagar beskriver om diskriminering och kränkande behandling. Efter detta belyser vi vad tidigare forskning fått fram om olika faktorer så som tid, engagemang och barns delaktighet som kan påverka formuleringen och användandet utav likabehandlingsplanen, genom att se till barns perspektiv och förskolläraarnas barnsyn. Vi har valt att göra detta avsnitt för att läsaren skall få en klar bild av begreppens definition och möjlighet att kunna sätta sig in i ämnet.

2.1 Diskriminering

Enligt Svaleryd och Hjertson (2012) definieras begreppet diskriminering som en sämre behandling av en individ, där det handlar om att man ska få vara den man är. Hägglund, Quennerstedt och Thelander (2013) vidgar definitionen genom att beskriva att barn inte ska diskrimineras oavsett vem man som individ är, under vilka livsvillkor man lever samt vart man befinner sig i världen. Skolverket (2014) hävdar att diskriminering handlar om individer som blir orättvist behandlade utsätts för någon slags makt hos den som utför diskrimineringen. Därav är det personalen eller huvudmannen i verksamheten som kan göra sig skyld till diskrimineringen.

2.2 De sju diskrimineringsgrunderna

Enligt diskrimineringslagen (SFS 2008:567) beskrivs diskrimineringsgrunden kön, som det biologiska könet som den individ har, så som kvinna eller man. Könsoverskridande identitet eller uttryck menar Svaleryd och Hjertson (2012) är när någon bryter mot normerna utifrån traditionella könsmonster genom klädsel eller annan uttrycksform för att finna tillhörighet till det andra könet än det biologiska. Etnisk tillhörighet fortsätter Svaleryd och Hjertson (2012) menas med att en person har minst en nationell och etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande. I diskrimineringsgrunden religion eller annan trosuppfattning innebär de som är jämlika med religion och inte filosofiska, etiska eller politiska värderingar. Funktionshinder beskrivs enligt Diskrimineringslagen (SFS 2008:567) är när en individ har varaktiga psykiska, fysiska eller begåvningsmässiga begränsningar som uppkommit vid födsel eller skada. Sexuell läggning framhäver Svaleryd och Hjertson (2012) handlar om en individ har en homo-, bi-, eller heterosexuell läggning. Den sexuella läggningen inte handlar om sexuella beteenden utan en dragningskraft till en annan individ. Ålder betyder uppnådd levnadslängd, där Svaleryd och Hjertson (2012) menar att oberoende av ålder skyddas de med diskrimineringslagen.

2.3 Kränkande behandling

Kränkande behandling är en handling som uppträder utan att vara diskrimineringsgrundande men som ändå kränker barns värdighet. Detta kan utföras från en eller flera individer och riktas mot en eller flera och kan då vara återkommande eller uppkomma vid enstaka tillfällen. Kränkningarna kan vara såväl dolda som synliga. Exempelvis fysiskt våld eller nedsättande tilltal (Skolinspektionen, 2010; Skolverket, 2014). Svaleryd och Hjertson (2012) poängterar att de barn som blir utsatt för en kränkning avgör om handlingen eller beteendet är kränkande.

2.4 Likabehandling

Detta begrepp syftar till att alla barn skall behandlas på så vis att de har lika möjligheter och rättigheter oberoende av de olika diskrimineringsgrunderna. Det innebär dock att alla individer inte alltid skall behandlas lika, då vi alla har olika förutsättningar. Likabehandling handlar även om rätten att vara sig själv samt att kunna definiera sig själv som individ, kultur och drömmar (Skolverket, 2014; Svaleryd & Hjertson, 2012).

2.5 Styrdokument och lagar

En av grundstenarna i förskolans läroplan är att verksamheten skall vila på en demokratisk grund där allas lika värde beaktas. Förskolan ska kontinuerligt inspirera barnen att utveckla en förståelse för att visa hänsyn och respekt för alla människors lika värde. I detta inspirationsarbete blir förskollärarens roll att skapa trygghet för barnen i verksamheten för att det enskilda barnet skall utveckla förmågan att göra sin röst hörd och bli inkluderad. Läroplanen belyser vikten av att hela arbetslaget aktivt stöttar barnen vidare i sin utveckling och framförallt kunna se varje individs olika behov. Arbetslaget skall även respektera barnens åsikter och tankar samtidigt som de bör utmana barnen i deras förmåga att vilja ta ansvar. Barnens vårdnadshavare skall enligt läroplanen ges möjlighet att ha nära och pålitligt samarbete med förskolan. Förskollärarna skall ansvara för att vårdnadshavarna skall få möjlighet till att vara delaktiga i verksamheten. (Skolverket, 2010)

Enligt Skollagen (SFS 2010:800) ska förskolan erbjuda barnen en trygg omsorg där utveckling och lärande stimuleras. Verksamheten ska ha en helhetssyn på individen och dess behov där helheten ska bestå av omsorg, utveckling och lärande. För att detta arbete skall kunna genomföras har förskolan en skyldighet att arbeta för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Således är det huvudmannens ansvar att upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling. Denna plan skall då enligt Skollagen (SFS 2010:800) innehålla förebyggande åtgärder som ska förhindra diskriminering och kränkande behandling i förskolans verksamhet.

De sju diskrimineringsgrunderna som finns i lagen mot diskriminering (SFS 2008:567) utgörs av kön, etnisk tillhörighet, religion och annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning och ålder. Dessa kan förekomma i såväl direkt som indirekt diskriminering. Med direkt diskriminering menas när någon behandlas sämre än någon annan i koppling till de sju diskrimineringsgrunderna. Indirekt diskriminering handlar om att någon behandlas lika utifrån ett neutralt handlingssätt eller bestämmelser, men som kan komma att missgynna individens olikhet utefter de sju diskrimineringsgrunderna (SFS 2008:567).

I FN:s Barnkonvention betonas barns lika värde oavsett kön, etnisk tillhörighet, politisk eller annan åskådning, trosuppfattning, funktionsnedsättning, egendom, börd eller ställning i övrigt. Konventionsstaternas huvuduppgift är att undanröja all form av diskriminering för att skydda barnet som individ. FN:s Barnkonvention beskriver även principen att vid alla åtgärder som rör barn, skall barnens bästa komma i främsta rummet (Unicef, 2009).

2.6 Varför plan mot diskriminering och kränkande behandling?

Skolverket (2014) lyfter upp att lagstiftningen och bestämmelser från skollagen och diskrimineringslagen förbjuder all typ av trakasserier, diskriminering och kränkande behandling. Verksamheten har då som krav att genomföra systematiskt och målinriktat arbete för att stödja barns möjligheter och lika rättigheter. Detta arbete handlar om att motverka förekomsten av trakasserier, diskriminering och kränkande behandling. Utgångspunkten behöver inte vara en negativ problematik utan kan synliggöras genom att belysa de positiva effekterna av att arbeta med likabehandling i verksamheten. Det är huvudmannens ansvar att en plan mot diskriminering och kränkande behandling upprättas samt att det är förskollärarens uppgift att den förverkligas i den dagliga verksamheten. Svaleryd och Hjertson (2012) betonar vikten av barns delaktighet i utformandet av likabehandlingsplan då de kan ge sin syn på förskolans miljö och relationer. Därav är det viktigt att utföra en grundlig kartläggning för att få syn på var diskriminering och kränkande behandling förekommer i verksamheten. Svaleryd och Hjertson (2012) har i dess arbete sett att arbetet med plan mot diskriminering och kränkande behandling har i merparten av gångerna blir ett alltför övergripande dokument, istället för ett verktyg som kan finnas i- och utveckla verksamheten mot en nolltolerans mot kränkande behandling. Problematiken uppstår då arbetet med likabehandlingsplanen blir en negativ arbetsuppgift då det tar tid från annan planering och det pedagogiska arbetet (Svaleryd & Hjertson, 2012).

Genom förskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling menar Skolverket (2014) att ett främjande och förebyggande arbete skapar förutsättning för en trygg förskoleatmosfär och ökar respekten för alla barns lika värde. Att arbeta förebyggande handlar då om att minimera risken för uppkomst av diskriminering och kränkande behandling, vilket sker genom kartläggning av verksamheten. Därav är det betydelsefullt att kontinuerligt dokumentera, följa upp och utvärdera verksamhetens plan för att förhindra kränkningar.

2.7 Barnsyn

Johansson (2011) beskriver att barnsyn handlar om hur pedagoger förhåller sig, uppfattar och bemöter barnen som personer. Även att man riktar sig till barnen som en medmänniska med behov, önsknings, intentioner och förmågor som vuxna bör försöka förstå och ta hänsyn till. Qvarsell (2003) menar att man som pedagog bör vara medveten om att vuxna och barn lever i skilda världar och således ser den på olika sätt. Det är nära anknutet till ens egna tidigare erfarenheter. Den barnsyn som förskollärare innehar kan ses utifrån tre olika dimensioner enligt Johansson (2011). Den förstnämnda är barn som medmänniska, där det betonas att barn är meningsskapande och där vuxna har intresse att ge barnen kontroll och överblick över dess egen tillvaro. Det handlar om en närhet till barnens perspektiv och där vuxna använder makt i syfte att stödja barns intentioner. Nästkommande dimension är att vuxna vet bättre, som styrks genom att förskollärarna anser att deras intentioner och mål är de bästa för barnet. Närhet till barnet är inte nödvändigt inom denna barnsyn. Förskollärarna ger barnen frihet att välja, dock inom ramarna som de själva har utformat. Sistnämnda dimensionen är att barn är irrationella. Johansson (2011) beskriver det som förskollärarens syn på barns aktivitet är planlös och att det inte finns något syfte att skapa mening och nya erfarenheter. Med negativa effekter blir följden att förskollärare hindrar barnens intentioner då de saknar förståelse för barnens agerande.

2.8 Barnperspektiv

Qvarsell (2003) menar att barnperspektiv handlar om hur vuxna, exempelvis förskollärare, ser på barnet som en individ, samt vad de anser vara bäst lämpat för barnet. Detta menar Qvarsell (2003) kan bli problematiskt då det tänkta föreställningarna eller behov man anser är bra för barnet kan strida mot barnets rätt att uttrycka sin mening eller sin tolkning av en situation. Den syn vuxna har på barn och hur de bör bemötas eller behandlas blir betydelsefullt för dess inbringande av ny kunskap och vistelse på förskolan.

2.9 Barns perspektiv

Enligt Johansson (2011) beskrivs barns perspektiv ”det som visar sig för barnet”. Alltså barnets uttryck för mening, intentioner och tidigare erfarenheter. Qvarsell (2003) poängterar att barns perspektiv även handlar om hur barnet ser på dess egen värld, innefattande dess syn på sig själv och egna villkor. Engdahl (2007) nämner begreppet barns perspektiv som en av barns rättigheter. Genom att förskollärarna eftersträvar att lyssna till barnens intentioner och avsikter, kan de på så sätt få en förståelse för hela barnet och dess behov. Detta menar Qvarsell (2003) att förskollärare aktivt kan delta i barns lekar och andra aktiviteter för att kunna se barnets intresse och upplevelse. Oavsett om de innehar ett verbalt språk eller inte kan förskolläraren få syn på barns intentioner och avsikter genom att se deras sätt att agera i olika situationer. Det handlar om att kunna se barns perspektiv ur olika aspekter så att förskollärare kan möta varje individ.

2.10 Förskollärarens betydelse

För att barn skall ges möjlighet att skapa en förståelse till olikheter i olika etiska aspekter samt livsfrågor i deras vardag blir det enligt Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) betydelsefullt att förskollärarna introducerar människors likheter och olikheter. Alla barn har rätt att få vara olika och respekteras för den individ den är, därför är det viktigt att som förskollärare uppmärksamma skillnader i människors levnadssätt. Barn kan öka sin kunskap och förståelse i människors olika livsvärldar genom att förskollärarna införlivar olikheter i kulturer, bakgrund och erfarenheter. Svaleryd och Hjertson (2012) beskriver en motsägelse mot att behandla alla lika då alla individer är olika. Det som är mer rättvist är att se till allas olika förutsättningar så man kan tillgodose dem och hjälpa dem där behov finns.

Johansson (2001) framhäver att det handlar om att förskolläraren skall ge barnen redskap att förstå de etiska värdena och värdegrunden i förskolan. Men också att ge möjlighet till barnen att ta ett moraliskt och socialt ansvar. Detta hänger på förskollärarens delaktighet och ansvar i sin yrkesroll. Förskollärarens kompetens och medvetenhet medför att barnen kan utveckla förståelse för samhällets värden och normer. Därmed infaller även betydelsen av att varje förskollärare skall berika barnen med kunskap om varje individs lika värde, okränkbarhet och integritet. Enligt läroplanen (2010) ska förskollärarnas synsätt präglas av de etiska aspekterna så att det blir en naturlig del i verksamheten. Om detta inte görs menar Johansson (2001) att det strider mot de föreskrifter som läroplanen beskriver. För att barnen skall kunna förstå etikens innebörd blir det väsentligt att tydliggöra begreppets betydelse och dess innebörd att se likheter och olikheter hos andra individer. Förskollärarens etik beskriver Johansson (2001) handlar om hur den pedagogiska verksamheten ställer sig till frågor om respekt, hänsynstagande och rättigheter. Betydelsen av att inte blunda för dessa utan aktivt arbeta med dem blir väsentligt för att kunna utveckla de värden och normer som finns i barns livsvärld.

Förskolans atmosfär påverkar barnens inflytande och tryggheten i verksamheten. Johansson (2011) påpekar att den samspelande atmosfären är den del där pedagogerna närmar sig barnens livsvärldar för att kunna möta barnen och låta dem vara delaktiga. En instabil atmosfär medför att pedagogerna pendlar mellan att vara närvarande och ha en distans till barnen. Det blir en problematik för barnen att möta förskollärarna i dess förhållningssätt och skapar på så sätt en osäkerhet hos barnen. Om förskolläraren bedriver en maktstrukturerad verksamhet blir det en kontrollerad atmosfär som undanröjer barnens möjlighet till delaktighet. Detta menar Johansson handlar om att förskollärarna är omedvetna om hur de använder sin makt. Ofta kan det vara att de försöker få kontroll över situationen. Hot, tvång, tillrättavisande och tillsägelser är fenomen som kan uppstå vilket gör att barnen inte blir delaktiga i samtal och förklaringar som berör konflikten.

Skollagens grundläggande krav betonar Svaleryd och Hjertson (2012) är väsentliga att alla inom förskolans verksamhet har en god kunskap om och även ett ansvar att förmedla goda värderingar om mänskliga rättigheter till barnen i barngrupperna. Denna hypotes styrker Hägglund, Quennerstedt och Thelander (2013) genom att förskolan bör utgå ifrån en demokratisk grund där verksamheten skall berika barnen med kunskap om allas lika värde. Det handlar om att förskolan skall kunna bevara och göra dessa föreskrifter levande i verksamheten, vilket innefattar att respektera allas olikheter och likheter, där jämlikhetsfrågor är en central del för att förstå begreppets innebörd kring allas lika värde. Förskollärares betydelse är att ta arbetet med plan mot diskriminering och kränkande behandling in i verksamheten och inte blunda för komplexiteten som många enligt författarna anser att arbetet medför. Det handlar om att kunna få syn på och bearbeta den problematik som uppstår kontinuerligt i verksamheten.

Johansson (2011) framhäver vikten av att pedagogerna tillsammans reflekterar och diskuterar, utvecklar de gemensamma strategier och förhållningssätt som möjliggör till en gemensam kunskaps- och barnsyn. Det blir att man kan hjälpas åt i arbetslaget i det dagliga arbetet och även stötta varandra när konflikter uppstår. Saknas det gemensamma förhållningssätt och strategier blir det en instabil atmosfär för barnen och pedagogerna får det svårt att stötta och hjälpa varandra när de inte har samma synsätt på problematiken. Detta menar Johansson (2011) är ett dilemma. Tidsbristen gör att arbetslag inte får tid att gemensamt reflektera över gemensamma strategier och förhållningssätt. Dokumentation, utvärdering och uppföljning är delar som också kan bli lidande om det råder tidsbrist i verksamheten. Följden av detta kan då bli att arbetet med likabehandlingsplanen blir lidande.

Svaleryd och Hjertson (2012) framhäver att det kan vara svårt att förverkliga och få hjälp med likabehandlingsarbetet med de kollegor som inte är aktiva i likabehandlingsgruppen som många förskolor har. För att det skall bli ett levande verktyg för alla i arbetslaget blir det betydelsefullt att lyfta upp och synliggöra arbetsprocessen och dess innehåll för alla involverade parter.

3 Teoretisk anknytning

För att få en djupare förståelse för arbete med plan mot diskriminering och kränkande behandling bör man utgå ifrån en teoretisk grund. Därför har vi valt att lyfta upp det sociokulturella perspektivet som handlar om hur människor integreras tillsammans, där värden och etik blir betydelsefulla byggstenar.

3.1 Sociokulturellt perspektiv

Den sociala interaktionen mellan människor med samspelet i fokus menar Williams (2006) är det som ges uttryck i det sociokulturella perspektivet. De tankar och reflektioner barnen får i samspel med andra utvecklar även ett sätt att uttrycka sig genom kommunikation. Vilket leder till att barnet kan bemästra olika sociala processer, så som argumentation, deltagande men även kognitiva processer. Med kognitiva processer menas att barnet inbringar kunskap om hur man tar till sig, ger kritik och bekräftelse genom att förstå sitt eget tänkande. Säljö (2010) framhäver språkets betydelse i det sociokulturella perspektivet där språket agerar som en länk mellan kommunikation och vårt tänkande. Genom tal kan man föra vidare sina tankar och tolkningar av det perspektiv som man ser fenomenet i, vilket leder till att i kommunikationen så kan andra få tillgång till dessa perspektiv. Detta är av betydelse för ett kollegialt lärande där vi kan lära oss av varandra och låna varandras förståelse i de insikter vi gör. Säljö (2010) menar vidare att genom delaktighet i kommunikation möter man nya sätt att tänka och förstå. Detta resulterar i att man inbringar nya kunskaper.

Säljös (2010) tolkning av Vygotsky pekar på att människor befinner sig i en ständig förändring och utveckling. I samspelsituationer med andra människor har varje individ möjlighet till att *appropriera* kunskaper, det menas med att ta över och ta till sig redskap. Det handlar också att människor inte enbart är bärare av ett kunskapsförråd utan också att ständigt appropriera nya former av kunskap och redskap, så som kreativt tänkande. Inom det sociokulturella perspektivet påpekar Williams (2006) att ett kreativt tänkande är en betydelsefull del som uppmuntras genom samspel mellan barn. I kamratrelationer finns det möjlighet att barn i interaktion med andra finner verktyg för att utveckla idéer om en jämlik och gemensamt respekterad miljö i verksamheten. Denna utvecklingsprocess kan också fostra individerna till nya insikter och kunskaper i kamratrelationer. I interaktion sker samspelet mellan individen och kollektivet där kommunikation är det väsentliga som flätar samman lärande och utveckling. Enligt Johansson (2001) hänger de miljöer och de sociala och kulturella sammanhangen som barn ingår i, ihop med barnens etik. Den moral som barn utvecklar sker i sociala sammanhang och många gånger av vuxna som återspeglar dessa normer till barnen. Williams (2006) påtalar betydelsen av en trygg lärandemiljö där barnen blir en del av den pedagogiska verksamheten, vilket ger barnen en positiv inställning till sin egen läroprocess.

3.1.1 Proximala utvecklingszonen

Vygotsky (1978) påpekar att i gemenskap med vuxen och kompetent kamrat kan barn utvecklas och inbringa ny kunskap genom utmaning ifrån deras befintliga kunskapsnivå.

The zone of proximal development . It is the distance between the actual developmental levels determined by independent problem solving and the level of potential development as determined through problem solving under adult guidance or in collaboration with more capable peers. (Vygotsky, 1978, s.6)

Vygotsky (1978) förklarar att det finns två nivåer i barns utveckling, där den ena nivån är där barnet befinner sig här och nu. Den andra nivån kan barnet komma att nå genom samspel med andra individer. För att detta skall kunna ske behöver barnen få möjligheter att vara delaktiga i att inbringa nya kunskaper. Därför är det viktigt att se till varje enskild individ, då alla människor utvecklas olika.

Människan som individ har inte en begränsad kunskapsmängd, utan utveckling och lärande sker hela tiden och är en naturlig del i människans livsvärld, menar Säljö (2012). Synen på den proximala utvecklingszonen är en del i det livslånga lärandet. När människan erövat kunskaper och funnit en förståelse för något, ger det möjlighet att inbringa nya kunskaper. Denna process beskrivs som en känslig del där barn behöver vägledning av en vuxen. Mycket handlar även om att barnet måste kunna få möjlighet att på egen hand kunna bilda sig en egen uppfattning om problematiken och i samråd, eller enskilt, med en vuxen finna en lösning. Förskollärares roll blir att vaket överblicka situationen och finna hur barnets utvecklingszon ser ut i förhållande till den färdighet de förväntas ha. Så småningom måste barnet ta större del i aktivitetens process för att kunna utveckla en förståelse (Säljö, 2012).

4 Design, metoder och tillvägagångssätt

Här nedan kommer vi att presentera vårt val av metod och tillvägagångssätt. Hur vi har genomfört vårt urval samt metod för datainsamling. Vi lyfter även upp faktorer som kan påverka intervjuernas trovärdighet samt hänsyn till etiska ställningstaganden.

4.1 Kvalitativ metod

Vi utgår ifrån en kvalitativ metod för vår studie eftersom vårt syfte var att undersöka hur förskollärare säger sig arbeta med plan mot diskriminering och kränkande behandling. Frågeställningar var formulerade för att finna likheter och variationer i utformandet av underökningen. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) påpekar att en kvalitativ forskningsmetod syftar till att tolka eller beskriva ett fenomen och dess egenskaper så grundligt som möjligt. Valet av forskningsmetod avgörs av forskningsfrågan och det finns många infallsvinklar på hur man kan närma sig kunskap utifrån den forskningsfrågan man har valt. Vidare menar de att kvalitativ datainsamlingsmetod innebär att kunskap samlas in systematiskt för att kunna nå en djupare förståelse för det problem som ska studeras.

4.2 Intervju som metod för datainsamling

Det är viktigt att vid planering av en intervju ha klart sitt syfte och problemområde för att kunna uppnå ett bra resultat. Vi har valt att använda oss av halvstrukturerade intervjuer (se bilaga 2) då det skapar en friare struktur som har en tendens att leda till ett mer öppet samtalsklimat. Fördelen med intervjuer poängterar Bjørndal (2005) är att man får en djupare förståelse för den som intervjuas samt den detaljrikedom som beskrivs. Svagheten som vi får vara medvetna om är att intervjuarens flexibilitet gällande utformningen och ordningsföljden av intervjufrågorna kan uppfattas olika av respondenterna och därmed leda till en variation i svaren. Det kan resultera i att homogeniteten minskar i det insamlade materialet. Därav valde vi att spela in intervjuerna för att inte gå miste om några detaljer och för att öka dess trovärdighet. För att effektivisera, men utan att förlora viktig information vid intervjutillfällena, valde vi att båda skribenterna skulle närvara.

4.3 Urval

Eriksson Barajas, et al.(2013) poängterar vikten av att göra strategiska urval för att kunna maximera datainsamlingen. Därmed valde vi att göra ett strategiskt urval för att kunna få ut så mycket information utifrån våra forskningsfrågor som möjligt. Därigenom valde vi att intervju sex förskollärare på tre olika förskolor i gränskommuner till Göteborg samt från statsdelar i Göteborg. Genom att intervju sex förskollärare från tre olika förskolor med olika pedagogiska inriktningar och åldersgrupper gör vi ett strategiskt urval, då vi vill finna personer att intervju som har olika erfarenheter och upplevelser av det fenomen vi vill undersöka. Det blir då en variation där fenomenet kan ses från ur olika synvinklar (Eriksson Barajas, et al, 2013). Vi valde att endast rikta in oss på tre förskolor på grund utav kursens begränsade tidsram. Stukát (2011) påpekar att en allt för stor datamängd där både transkribering, jämförelse av intervjuer och behandling av materialet är mycket tidskrävande. Då vi inte vill riskera att få en ytlig analys där trovärdigheten och kvalitén förfaller valde vi att endast intervju sex personer. Alla tillfrågade förskollärare tackade ja till att medverka i vår studie. Dock blev det ett bortfall på grund utav bristande tillgänglighet. Vi valde att inte ersätta denna utan nöjde oss med de fem intervjuer vi utfört, just på grund utav den tidsram kursen infinner sig i.

4.4 Genomförande

För att kunna genomföra våra intervjuer skrev vi ett informationsbrev (se bilaga 1) till de tänkta förskolorna med information kring vilka vi var och vad vår avsikt var att göra. Därefter bokades det plats samt tid efter förskollärarnas tillgänglighet. Bjørndal (2005) lyfter upp miljöns lämplighet då den har en stor betydelse för intervjuens kvalitet. Intervjufrågorna fanns förskollärarna tillhanda innan stundande intervju. Detta för att vi skulle få ut mesta möjliga av vår intervju. Genomförandet av intervjuerna var i förskolans lokaler men var inte fullt så fokuserade som vi önskade, även om vi vistades i ett separat rum skilt ifrån barngruppen. Orosmoment så som bakgrundsmusik, aktiva barnlekar och avbrytande pedagoger medförde en variation av förskollärarnas fokusering. På en förskola genomfördes intervjun med båda respondenterna samtidigt på grund utav verksamhetens tidsbrist. De andra tre respondenterna intervjuades enskilt. Längden av intervjuer varierade mellan 15-35 minuter och höll en varierande kvalitet. Detta beror på att vissa respondenter inte kunde besvara alla frågor på grund utav bristande kunskap om vissa specifika frågor. Några intervjufrågor hade vi kunnat sammanföra, då det fanns likheter och kopplingar mellan frågorna. Vi hade även kunnat omformulera vissa frågor då respondenterna hade svårigheter att besvara dessa.

4.5 Bearbetning och analys

Genom att transkribera intervjumaterialet, så börjar man närma sig den form som lämpar sig för analys. Det är viktigt att tänka på de tolkningsmässiga problemen som kan uppstå när det gäller förhållande mellan ordagrann muntlig stil och skriftlig stil (Kvale & Brinkmann, 2009). Utifrån en detaljerad samtalsanalys av intervjuerna valde vi att transkribera respondenternas svar på våra frågor ordagrant. Transkriberingarna skedde i direkt anslutning efter att intervjuerna var utförda. På så vis var det fortfarande färskt i minnet och vi kunde då reda ut oklarheter och eventuella frågetecken. Kvale och Brinkmann (2009) framhäver att man skall tänka på hur man vill analysera intervjuerna innan de utförs. Den analysmetod man överväger att genomföra kommer sedan att styra sammanställningen av intervjuerna och processarbete. Detta medför att analysen blir mer hanterbar och dess trovärdighet ökar. Vi valde att bygga intervjuerna utifrån vårt syfte och frågeställningar. Tre teman skapades som vi sedan kunde använda oss utav i analysdelen för att tydliggöra vår struktur. Dessa teman är baserade på frågeställningar för att finna svar på vårt syfte. Ahrne och Svensson (2011) nämner att efter transkriberingen sker bearbetning av materialet, det menas med att man sorterar, kategoriserar och ordnar sitt empiriska material för att kunna hitta de svar på frågorna man har formulerat. Detta gjordes i tre steg där vi först sorterade ut svaren på de intervjufrågorna vi hade ställt. Efter det så analyserade vi svaren på intervjufrågorna för att kunna sortera ut det resultatet som vi fann och till sist skrev vi fram de viktigaste resultaten som gav svar på vårt syfte och frågeställningar.

I vår resultatdel har vi flätat samman respondenternas svar genom citat och våra egna tankar för att få en god struktur. Kvale och Brinkmann (2009) menar att de citat man visar i texten bör vara balanserad med egna tankar och studiens resultat. Citaten skall vara kopplade till den ståndpunkt som texten diskuterar och bör således ge en infallsvinkel på hur en respondent har svarat. De svar respondenterna har gett oss som har skilt sig ifrån varandra har vi markerat genom att tillföra fler än ett citat inom samma område. Detta för att belysa skillnaden mellan olika förskolor. I resultatdelen skriver vi i vissa avsnitt vad en specifik förskola har sagt. Detta beror på att vi har gjort en intervju med två respondenter samtidigt.

4.6 Trovärdighet

Gällande datainsamlingens omfattning blir det väsentligt att inbringa tillräckligt med material för att kunna analysera utifrån kursens tidsramar. En kritisk aspekt är om det insamlade materialet blir till överflöd. Det finns då en risk att viktiga delar inte bearbetas, alternativt om datainsamlingen blir för liten minskar således dess trovärdighet. Mängden data är enligt Hultén, Hultman och Eriksson (2007) betydelsefullt för att materialet skall bli tillförlitligt. Därav blir det betydelsefullt att varva primärkällor med sekundära för att knyta samman de insikter vi förvärvat genom intervjuerna.

Något som vår datainsamling för med sig är den detaljrikedom som respondenterna berättar och beskriver. Vi valde att bända intervjuerna för att behålla en säker källa. Då vi båda närvarande under intervjuerna finner vi att det medförde en större kontroll över intervjuerna. Genom att följa samma struktur under varje intervju att dela upp intervjufrågorna mellan båda skribenterna ökar det vår reliabilitet. Stukát (2011) poängterar att med reliabilitet menas hur tillförlitlig en mätning är. Inom den kvalitativa undersökningen finns det många olika reliabilitetsbrister som kan uppstå, så som feltolkning av frågor, yttre störningar under intervjun samt gissningseffekter där respondenten försöker gissa sig till de svar som intervjuerna önskar få.

Stukát (2011) lyfter fram validitetens betydelse genom att poängterar vad som kan minska trovärdigheten när det berör intervjuer. Man kan aldrig veta respondenternas ärlighet, då det finns de som inte vill erkänna sina brister och istället eftersöker de svar som intervjuaren önskas få. Vi är på så sätt medvetna om att dessa potentiella felkällor finns med i vår datainsamling, men för att undvika detta så har vi försökt skapa en förtroendefull situation med våra respondenter. Generaliserbarhet handlar enligt Stukát (2011) om hur man resonerar kring vem resultatet gäller för. Är studien generaliserbar eller gäller resultatet endast för den grupp som deltagit i studien. Vår generaliserbarhet påverkas då vi har en liten undersökningsgrupp vilket gör att vi endast kan se en generell bild inom gruppen. Däremot kan det möjliggöra för forskollärare utanför denna grupp att kunna jämföra sig med det resultat som kommer fram.

I vår resultatanalys synliggör vi resultatets trovärdighet genom att tillföra citat från intervjuerna. Detta ökar då trovärdigheten genom att sätta samman respondenternas svar med teoretiska anknytningar och tidigare forskning om samma fenomen.

4.7 Etiskt ställningstagande

Eriksson Barajas, et al. (2013) betonar betydelsen av de etiska aspekterna i vetenskaplig forskning. Det är viktigt att man alltid tänker över hur inhämtningen av kunskaper görs och hur individerna som deltar i undersökningen skyddas. Innan studien börjar ska etiska övervägande göras om hur man behandlar material under och efter sin studie. De som ingår i en studie ska vara informerade om vad studien handlar om och lämnat samtycke. Den som medverkar i studien påpekar Stukát (2011) har rätt att oberoende kunna bestämma på vilka villkor och hur länge respondenten vill delta i undersökningen.

Vetenskapsrådet (2002) tar upp fyra kriterier som är betydelsefulla för etiska ställningstaganden. Samtyckeskravet, innebär att studiens deltagare har rätt att själva besluta om de vill delta. Informationskravet beskriver att forskarens uppgift är att informera deltagare med studiens syfte och det frivilliga deltagandet. Konfidentialitetskravet, handlar om hur man behandlar etiskt känsliga uppgifter, så som personuppgifter och verksamheter där obehöriga

inte skall ges möjlighet att identifiera respondenterna. Nyttjandekravet, avser att nyttjandet av datainsamlingen endast får användas för forskningsändamålet. Stukát (2011) poängterar att studiens deltagare skall få information både om studiens innehåll, syfte samt att det är frivilligt att delta. När som helst under studiens gång ska det vara möjligt för respondenterna att upphöra med sin medverkan, vilket i sin tur accepteras. I vår utskick informerades vi om vilka vi var, vilken institution vi vistades vid samt vad vårt syfte var. Även hur vi valt att använda och förvara datainsamlingen samt deltagandets frivillighet.

Genom att ha två intervjuande personer framhäver Stukát (2011) att det ger möjlighet att få ut mer av intervjun då dessa kan upptäcka olika mönster. Stukát (2011) menar att det finns en risk för omedvetna maktstrukturer då den som intervjuas kan känna sig underlägsen. Därför valde vi att innan tillfråga de utvalda respondenterna om vi hade deras godkännande att båda närvara vid intervjun. Vi har även informerat deltagarna att forskningsresultatet kommer finnas tillgängligt om intresse finns. Stukát (2011) framhäver betydelsen för att informationen som har samlats in endast kommer att användas i forskningssyfte och kommer inte lånas ut eller nyttjas för kommersiellt bruk. Med hänsyn till studiens deltagande skall alla uppgifter behandlas konfidentiellt samt att privat information så som plats, namn och verksamhet inte kommer att redovisas (Stukát, 2011). Vi har valt att ge verksamheterna och förskollärarna figurerade namn för att utomstående inte ska kunna urskilja vilka det handlar om. Den första förskolan heter då Grön och där arbetar förskollärarna Stina och Robin. Den andra förskolan heter Blå och där arbetar förskolläraren Klara den sista förskolan heter Gul och där arbetar förskollärarna Kim och Fredrika.

5 Resultat

Under detta avsnitt kommer vi att presentera och sortera vårt resultat under tre konstruerade teman för att besvara vårt syfte och frågeställningar. Här kommer vi även kommer koppla samman konkreta svar med våra tolkningar samt teoretiska begrepp. Första temat utgår ifrån vad förskollärarna anser om utformandet av likabehandlingsplanen. Andra belyser vad de anser vara likabehandlingsplanens grundstenar. Tredje temat lyfter upp hur de anser att likabehandlingsplanen kan göras till ett levande verktyg.

5.1 Utformandet av likabehandlingsplan

I vårt insamlade material har vi funnit ett mönster i att alla respondenter har valt att slå samman de olika planerna och kallar denna plan mot diskriminering och kränkande behandling. Det finns två lagstiftningar, där den ena är diskrimineringslagen. I den framgår det att verksamheten skall upprätta en likabehandlingsplan för att kunna skydda barn mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Den andra lagen är skollagen som påvisar att förskolan ska ge barnen en trygg omsorg där stimulansen av lärande och utveckling skall erbjudas. Därför har förskolan en skyldighet att arbeta förebyggande för att förhindra kränkande behandling i verksamheten. Därmed måste det finnas en plan med förebyggande åtgärder och förhindra diskriminering och kränkande behandling (Skolverket, 2014).

Huvudansvaret i att uppföra en likabehandlingsplan i verksamheten hävdar alla respondenter ligger hos förskolechefen. Verksamhetens chef har ansvaret att det finns en plan och att arbetet skall genomföras. Men att förskollärarna själva ansvarar för att det utförs i verksamheten. Kim beskriver ansvarsfördelningen med likabehandlingsplanen i deras verksamhet:

Ja vi har en likabehandlingsplan. Som just nu kallas för plan mot diskriminering och kränkande behandling. Det är ju alla vi som jobbar med barnen har ansvaret för att den verkligen genomförs och sedan har ju förskolechefen alltid huvudansvaret att det verkligen blir så som vi, som det står.

Det vi har sett utifrån vår undersökning är att två respondenter bekymrar sig för tidsbristen. Detta resulterar i att arbetet mot diskriminering och kränkande behandling blir drabbat och prioriteras inte på så sätt som den ska. Alla respondenter är eniga om att det krävs tid för att kunna formulera en plan mot diskriminering och kränkande behandling. En respondent belyser att det i deras verksamhet är en lägre prioritet med arbetet att utforma en likabehandlingsplan. Detta beror på att förskollärare och verksamhetschefen har olika synsätt, vilket leder till en utdragen arbetsprocess med utformandet utav planen. Samtliga respondenter anser sig vilja kunna arbeta systematiskt med likabehandlingsplanen i det dagliga arbetet för att det skall bli en del av verksamheten och inte blir en arbetsuppgift det inte finns någon tid till. En av verksamheternas chefer anser att det är för tidigt att sammanföra det systematiska kvalitetsarbetet med arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Två av fem respondenter hade önskan om att få mer tid för diskussion kring ämnet, dels för att se om någon justering bör införas samt dels för att systematiskt kunna införliva det i verksamheten. Respondenterna menar att tid är en viktig faktor för att det ska bli en så bra plan som möjligt. En av de två förskolor som inte får lika mycket tid känner att arbetet med

planen blir ett betungande arbetsmoment då de saknar en kontinuerlig del för detta i verksamheten. Det blir istället en syssla som de behöver finna tid till utöver det dagliga arbetet. Utifrån vår analys har vi sett att beroende på hur man får tid till att formulera en plan gör att det blir olika resultat i det pedagogiska arbetet. I jämförelse där en plan prioriteras anser respondenterna att det bidrar till att arbetet kan bli systematiskt och inte något moment utöver det dagliga arbetet som tar extra tid. Verksamheten hittar strategier för att det skall bli en kontinuitet i arbetet. Men där prioriteringen är låg menar respondenterna att det blir en betungande arbetstuppgift då det inte finns någon tid till att hitta en kontinuitet i arbetet.

5.2 Likabehandlingsplanens grundstenar

Den gemensamma länken som förskolorna använde som grund till deras likabehandlingsplaner var skolverkets och diskrimineringsombudsmannens webbaserade verktyg. Där man får allmänna råd och tips för kunna förebygga och främja arbetet samt utvärdera, kartlägga och vidta åtgärder. I vår undersökning lyfter respondenterna upp hur deras tankar kring likabehandling bildar grunden för utformande av likabehandlingsplanen. Definitionen av begreppet likabehandling blir då betydelsefullt för att kunna utgå från en gemensam grund. Robin beskrev att *likabehandling handlar om att främja och de andra handlar om att motverka*. Medan Kim synliggjorde att likabehandling för honom betyder att *likabehandling är väl att alla har rätt att mötas som den individ dom är. Man kan inte behandla alla lika men alla skall behandlas med lika värdighet. Och det innebär att man möter dem där de befinner sig. Just nu*.

Samtliga respondenter från de tre förskolorna ansåg att de inte hade någon teoretisk anknytning i deras utformande av likabehandlingsplanen. Explicit hade de inte detta, men vi kan urskilja i vår analys genom att titta på deras planer är att i två verksamheter finns det teoretiska förankringar implicit, där ett sociokulturellt perspektiv avspeglas. I den plan där vi inte kan se någon teoretisk förankring är på grund utav att en respondent säger sig ha en föräldrad version som inte har samma grundstenar som de övriga fyra respondenterna. De två förskolor som vi implicit kunde se en koppling till teorier lyfter upp att de diskuterar olika begrepp och tar del av forskning kring ämnet vilket berikar deras kunskapsförråd. Därigenom gör det att de nyttjar olika teorier och perspektiv i deras plan omedvetet. I dessa planer har de utgått ifrån olika filosofier och perspektiv där de bland annat lyfter upp det kompetenta barnet. Vidare kan man urskilja i deras planer mot diskriminering och kränkande behandling hur de ska göra barnen mer delaktiga i de etiska värdena och normerna. Genom att barnen får spela i lek och aktiviteter kan de utveckla kunskaper om respekt, hänsyn, förståelse och medmänsklighet. Det sker genom vuxnas förhållningssätt till att skapa en trygg lärandemiljö där barnen både ges möjlighet att ta eget ansvar och vara delaktiga i sin egen läroprocess, vilket utgår ifrån det sociokulturella perspektivet. Fredrika påpekar att hon inte är lika insatt i de teoretiska anknytningarna i verksamhetens likabehandlingsplan. Detta beror på att Fredrika inte har varit delaktig i utformandet av planen utan har bara tagit del av planen genom att läsa ett befintligt dokument.

Genom att ha en plan som gör att man kan arbeta förebyggande och främjande i den pedagogiska verksamheten möjliggör till en utveckling av verksamheten. Den respondent som i nuläget säger sig ha en föräldrad plan, då den nya ännu inte är klar, saknar de grundstenar som skolverkets och diskrimineringsombudsmannens webbverktyg har (Skolverket, 2014: DO, 2013). Dessa handlar om att göra barnen delaktiga i de etiska värdena genom sociala och kulturella kontexter. Vilket tolkar det som att respondenterna anser att det pedagogiska arbete inte får den stöttning som de skulle ha fått om faktorer så som främjande, förebyggande,

förankrande och uppföljning varit definierade i planen. Verktöget fungerar som ett stödjande verktyg för att förhindra att uppkomsten av diskriminering och kränkande behandling sker i förskolans verksamhet.

5.3 Likabehandlingsplanen som ett levande verktyg

I arbetet med att få likabehandlingsplanen till ett levande verktyg i verksamheten har vi sett att det ser olika ut på de olika förskolorna. De använder sig av olika strategier för att skapa en miljö för alla.

5.3.1 Ett levande verktyg för arbetslaget

Vår analys av det empiriska materialet visar på att alla respondenter säger sig finna helt eller delvis stöd i likabehandlingsplanen på olika sätt i verksamheten. De respondenter som beskriver att de delvis känner ett stöd poängterar att det handlar om en allt för liten delaktighet i någon arbetsgrupp med utformandet av likabehandlingsplanen. Att få vara mer delaktig i arbetsgruppen menar respondenterna skulle bidra med nya kunskaper för att använda likabehandlingsplanen som ett redskap. Klara påpekar att de andra kollegorna i hennes verksamhet inte kan finna samma stöd i likabehandlingsplanen då de inte är med i processen att revidera den befintliga planen. Detta menar Klara bidrar till att de andra förskollärarna går miste om en värdefull arbetsprocess. Det vi då ser är att likabehandlingsplanen bidrar med kunskaper, men kan också användas som ett redskap som stöd för förskollärarna att kunna luta sig tillbaka på. Det blir då av stor betydelse att man kan arbeta kontinuerligt för att förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling på förskolan.

Två av tre förskolor har startat upp olika former av forum där pedagogerna ska kunna delge varandra med kunskap och tips för att berika varandras kunskapsförråd och bidra till ett kollegialt lärande. Således finns öppenheten för nya insikter och kunskaper att aktivt finna nya vägar att förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling. På så sätt finner man genom kollegialt lärande finner gemensamma vägar att gå för att nå ett helhetsperspektiv och att aktivt kunna arbeta mot nolltolerans.

Genom att man inte möjliggör implementering av planen för de övriga kollegorna så kan de inte inbringa samma förståelse och förhållningssätt som dem i arbetsgrupperna. Där Klara *menar att de som inte är involverade i denna arbetsgrupp är kvar i den gamla likabehandlingsplanen som saknar många betydelsefulla delar. Det är svårt att föra det vidare när man inte har ett papper att visa.* Vår analys av detta är att det är betydelsefullt att finna strategier för att det skall kunna ske ett kollegialt lärande kring likabehandlingsplanen.

En av respondenternas förskola har strategier för hur de skall utforma planen samt förmedla det till övriga kollegor. Detta sker genom att de har husmöten där har alla fått vara med och diskuterat delar i planen mot diskriminering och kränkande behandling. Arbetar de efter ett årshjul med likabehandlingsplanen blir varje pedagog delaktig i dokumentationsprocessen. Årshjulet är till för att kunna påminna och stötta arbetslagen vad som ska utföras månadsvis. Det ser vi som betydelsefullt för att göra alla medvetna i arbetet och för att få planen att bli ett levande verktyg i verksamheten. Detta leder till att det arbetsuppgiften inte blir till en negativ belastning, utan ett levande verktyg som är i och utvecklar verksamheten. Kim betonar vikten vid att arbeta systematiskt med dokumentationen i det pedagogiska arbetet, då det ger en förutsättning att planen ska bli ett levande verktyg i verksamheten:

Vi dokumenterar hela tiden i våra projekt och likabehandlingsplanen ingår i detta. Om något uppstår så går det efter åtgärder programmen. Likabehandlingsplanen ses om efter varje termin och då går man igenom och kollar stämmer det som står å är det något vi behöver ändra eller uppdatera direkt liksom så den är ju ständigt levande.

Utifrån detta citat tolkar vi att ett kontinuerligt arbete som respondenterna anser sig inneha är en dokumentationsprocess, som bidrar till att kunna utveckla verksamheten. Tre respondenter belyser olika strategier för att stötta varandra i ett kollegialt lärande och göra varandra medvetna utifrån planens riktlinjer kring bemötande av barn och vuxna. Stina menar att man skall tänka efter före man uttrycker sig så att onödiga kommentarer inte förekommer under stressade situationer, men att de i arbetslaget finns för varandra och påminner varandra hur man kan bemöta individer på ett bra sätt. Även Klara påpekar att de i deras verksamhet har ett feedbacksystem för att kunna stötta varandra. Klara beskriver att *varje avdelning har ett system där vi kan ge respons till varandra. Uppstår det något oss vuxna emellan eller att man ser att detta klarar jag inte av så kan vi hjälpa varandra.* I Kim och Fredrikas verksamhet lyfter de *alltid situationer som har varit med våra kollegor så att alla vet om att nu har det här hänt. För då skall man kunna bemöta dels om föräldrar kommer tillbaka och ställer frågor och om barnen gör samma sak mot någon annan.*

Det kollegiala samspelet är en viktig del för att kunna utvecklas som arbetslag, det bidrar även till att alla blir delaktiga i arbetet med en plan mot diskriminering och kränkande behandling.

Samtliga respondenter lyfter vikten vid att man tillsammans i arbetslaget har diskuterat kring hur man ser på kränkningar och vad just kränkning betyder för var och en. Detta tolkar vi som att de skapar en gemensam syn på de olika begreppen, som kommer att underlätta deras arbete med att motverka kränkande behandling. För att kunna upptäcka och förhindra kränkningar är det betydelsefullt att vara delaktig och lyhörd med barnen. Fredrika menar på att kommunikationen blir betydelsefullt när en problematisk situation uppstår, exempelvis där någon har blivit kränkt. Fredrika är mån om att alla parter ska få uttrycka vad de känner och varför situationen har uppstått. Uttrycksmedel så som att få rita vad som har hänt menar hon är även det ett verktyg som kan vara till stor hjälp i svåra situationer, men också som hjälp för barn att kunna få uttrycka sig på ett annat sätt. Det är en betydelsefull kunskap som vuxen att vara lyhörd och delaktig i barns livsvärldar, för att kunna stötta och hjälpa barnen att se de olika etiska värdena som de stöter på i olika konflikt situationer. Detta gör att man uttrycker en gemensam hållning där en tillåtande och samspelande atmosfär bör råda. Johansson (2011) definierar samspelande atmosfär som där man möter barnen i deras livsvärldar och att man har en samstämmig syn på barn, men även kunskap och lärande. Vi kan där se att alla respondenter anser sig försöka ha en gemensam syn och att stötta varandra för att alla skall utvecklas framåt i sitt arbete.

5.3.2 Ett levande verktyg som är till för barnen

I arbete för att motverka diskriminering och kränkande behandling, beskriver alla respondenter att de har en gemensam syn att lyssna in barnen och ta tag i situationerna när en konflikt eller en kränkande situation uppstår och inte att ignorera händelsen. På så vis kan det även synliggöras var och när situationer med diskriminering och kränkande behandling uppstår. Förskolorna använder sig av olika strategier för att se varje individ och att tidigt kunna upptäcka var kränkningar kan komma att uppstå. Den strategi som två respondenter säger sig använda på en förskola är att synliggöra barnens perspektiv i planen mot diskriminering och kränkande behandling. Detta görs genom en kartläggning, där de ser via

observationer var barnen befinner sig och på så vis försöker närma sig barnens livsvärldar. Även om alla förskolor dokumenterar så saknar två förskolor ett systematiskt arbetssätt för att inbringa barnens perspektiv i planen. Vilket vi ser som ett dilemma då planen upprättats för barnens skull och utifrån deras livsvärldar. En kartläggning kan vara till hjälp när planen mot diskriminering och kränkande behandling skall revideras till nästkommande år.

En annan strategi för att kunna se varje individ i barngruppen beskriver en förskola att de arbetar med sociogram. Detta för att respondenterna skall kunna se varje individ och vilka barn de pratar negativt till, samt vilka barn som inte synliggörs lika mycket, men också för att få syn på barnens kamratkulturer för att kunna förhindra utanförskap. De andra tre respondenterna berättar att de arbetar för att försöka se varje individ genom att närvara i barnens lek för att kunna förstå barnens intentioner och hur de tänker. Kim framhäver uppdragets betydelse kring att se alla som individer. Att det kan *vara svårt när man har 20 barn. Som när man skall se alla som individer. Men det är ju det vårt uppdrag går ut på. Där har vi verkligen det som vi arbetar mest med.*

Genom att skapa mötesplatser i förskolans verksamhet belyser en respondent att det möjliggör till att öka barnens sociala klimat. Ett strategiskt val som vissa respondenter nämner att de gör är att skapa olika gruppkonstellationer för att stärka olika band och kamratrelationer för att barnen skall känna sig trygga. Tryggheten i barngruppen kan variera beroende av rutiner och omsättning av personal. Gemensamt menar alla respondenter är att sträva efter att närvara hos barnen och att stötta barnen vidare i sin utveckling. En respondents menar att de barn med svårigheter till socialt samspel får mer stöttning och närhet än de barn som förskollärarna anser inneha större social kompetens. Detta gör att de flyter med i verksamheten utan att bli sedda under vissa hektiska dagar. En respondent hoppas då att de barnen har blivit sedda av någon annan inom arbetslaget. Johansson (2011) beskriver att den instabila atmosfären betyder att förskolläraren har både en närhet till barnen men även en distans ifrån dem. Det medför en viss osäkerhet hos barnen då förskollärarna pendlar i en obalans med motsägelser. På så vis ges det mer uppmärksamhet till de barn som visar på svårigheter i de sociala spelen och som hamnar i konflikter mer än de som flyter omkring i verksamheten. Atmosfären blir en pendling mellan att alla barn syns gentemot att vissa barn endast blir synliga. Något som vi tolkar är att respondenterna är i behov av att finna strategier för att strukturera upp verksamheten. Som tidigare nämnts så är sociogram och kartläggning två strategier för att få syn på alla barn i verksamheten och något som andra förskolor skulle kunna ta del av för att bli mer medvetna.

Två respondenter betonar att deras strategier för att ge barnen lika förutsättningar är att se och bemöta varje individ vart den befinner sig i sin utveckling och vad den har för behov just nu. De försöker hitta olika gruppkonstellationer för att kunna utmana varje barn där den befinner sig tillsammans med andra barn. Respondenterna menar att alla barn har kommit olika långt men att man vill möta upp de som kanske inte har kommit lika långt, samtidigt som man vill utmana de barn som har kommit längre. Detta handlar om att ge barnen förutsättningar att både tillsammans med andra barn och med förskollärare att utvecklas. Vygotsky (1978) framhäver att genom gemenskap med en vuxen eller med kompetenta kamrater så kan barn inbringa nya kunskaper och utvecklas genom att utmanas utifrån deras befintliga kunskapsnivå. Det handlar om den proximala utvecklingszonen, vilket betyder att barnet måste få möjligheter till att vara delaktig för att kunna ta till sig nya kunskaper. Alla utvecklas olika och därför behöver man se till varje individ. Robin beskriver varje barns individuella behov:

Hitta olika gruppkonstellationer att man är med där så att inte någon bara sitter och inte känner sig utmanad eller att någon känner så att gud alla kan jättemycket utan jag, jag vågar nog inte säga någonting utan att hitta former där faktiskt alla tycker att det är roligt och vill lära mer. Och vill liksom utvecklas.

Det blir då viktigt för att kunna ge barnen förutsättningar till att få utvecklas utifrån där de befinner sig. Säljö (2012) beskriver att synen på den proximala utvecklingszonen är att den är en del i det livslånga lärandet, som handlar om att individen har funnit en förståelse och erövrat kunskaper. Detta är en process som barnen behöver stöttning av en vuxen, men även att man som förskollärare ger barnen möjlighet till att på egen hand skapa förståelse över de problemområden som de ställs inför. Det menas vid att man som förskollärare ska vara uppmärksam på barnets utvecklingsnivå i relation till den färdighet som barnet förväntas ha. Det är en viktig aspekt att man som förskollärare måste ha ett medvetande och en förståelse kring för att kunna se varje barns utvecklingsnivå. Det är av stor betydelse att man bejakar de respondenterna diskuterar kring alla barns likheter och olikheter. Det handlar om att förskolan skall kunna bevara och göra dessa föreskrifter levande både för barn och vuxna i verksamheten, vilket innebär att respektera alla olikheter och likheter.

För att få en samspelande atmosfär behöver barnen få verktyg om hur man skall bemöta andra individer, vilket en respondent belyser att man kan använda sig av likabehandlingsplanen i aktiviteter i det pedagogiska arbetet. Det är en betydelsefull del för att man ska kunna ge alla barn lika förutsättningar i förskolan. Man får även upp ögonen för hur man förhåller sig till och hur man arbetar med olika delar av planen i den verksamhet som man genomför med barnen. I intervjuerna poängterar två förskolor vikten av att vara tillåtande och kunna se att alla inte är lika varandra och alla behöver inte genomföra samma saker. Det handlar om hur man som förskollärare bemöter varje individ och ser dennes behov, vilket även gör att barnen förstår att alla inte gör samma saker. Kim beskriver deras strategi för att synliggöra alla individers olikheter:

Det är väl det som är de största strategierna. Att där sitter vi stilla medans vissa går runt i rummet för att de inte fixar att sitta still. Och det stör inte barnet nått direkt för de vet att det är så. De märker att vi inte störs av det och då störs inte dem av det direkt heller. Utan de lär sig att olikheter är en tillgång, alla är bra på någonting och då lyfter man de grejerna som barnen är bra på.

Här tolkar vi det som att respondenten menar att det är betydelsefullt att kunna ha ett förhållningssätt som gör att man kan se alla individers olikheter. Deras förhållningssätt ska också avspeglas från likabehandlingsplanen för att man skall kunna förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling och således även vara en god förebild för barnen. Fredrika belyser *hur vi vuxna är mot varandra avspeglar ju också hur barnen ska vara mot varandra*. Att man skall vara en förebild för barnen också. Och hur de skall behandla varandra, att vi har en fin jargong mellan varandra. Genom att som förskollärare vara en god förebild kan man även förmedla andra goda värderingar, som bland annat samhällets värden och normer.

På så vis gör man barnen medvetna och delaktiga i arbetet med likabehandlingsplanen så det blir ett levande verktyg även för barngruppen. Detta beskriver en respondent att det sker genom att de får vara med och ha sina åsikter i deras tematiska arbete där de blir medvetna om deras rättigheter och skyldigheter. Här ska de ges möjlighet till att utveckla förståelse kring samhällets värden och normer. Det är förskollärarnas ansvar att barnen berikas med

kunskaper om varje individs lika värde, okränkbarhet och integritet. En annan respondent anser också att det gör barnen delaktiga fast genom att ha en dialog med barnen när det exempelvis har uppstått en konflikt eller oenighet.

Att ha dialoger där barnen får möjlighet att kommunicera och uttrycka sina känslor är en grundsten för att barnen ska förstå allas lika värde i förskolan. Två respondenter på en förskola betonar att de ska göra barnen delaktiga genom att de kommer intervjua barnen kring deras åsikter om var de tycker om olika platser på förskolan, vilket kommer synas i nästa års reviderade plan. De kommer att visa bilder på olika rum där barnen får berätta var de tycker är roligt att befinna sig och där de känner sig otrygga och inte vill vara. Detta gör man för att få ta del av barnens syn på verksamheten och göra barnen delaktiga i upprättandet av planen. Det är av stor betydelse för att kunna skapa förutsättningar för att förebygga en trygg förskoleatmosfär. Ett förebyggande arbete handlar om att minimera risker för att kränkningar och diskriminering ska uppkomma, vilket sker genom kartläggning av verksamheten. Förskollärare blir uppmärksammade på var det kan ske diskriminering och kränkande behandling genom att låta barnen vara delaktiga i arbetsprocessen.

5.4 Resultatsammanfattning

Samtliga respondenter uttrycker vikten av att planen mot diskriminering och kränkande behandling ska vara en prioriterad del i verksamheten. Detta då det krävs tid för att kunna formulera och förankra en likabehandlingsplan i verksamhetens arbetslag. Respondenterna menar att det krävs en samstämmig syn med verksamhetens förskolechef så att arbetsprocessen kan bli en kontinuerlig del i det pedagogiska arbetet. Det finns en variation på de olika respondenternas förskolor i det systematiska arbetet. Två av fem respondenter påpekar att avsaknaden av tid och lägre prioritering medför att det uppstår brister i det systematiska arbetet och utformandet av planen mot diskriminering och kränkande behandling hamnar efter. Gentemot där prioriteten är högre finns det en kontinuitet i arbetet och årlig utförs en plan utifrån de föreskrifter som krävs.

Grundstenarna av utformandet av likabehandlingsplan menar respondenterna är verksamhetens värdegrund och förskolans läroplan. Alla respondenter anser att den teoretiska förankringen inte är synlig i deras utformande av likabehandlingsplanen. Men i analysen framträder begrepp och forskningsresultat i relation till ett sociokulturellt perspektiv. Detta kunde vi då tolka som att det skedde omedvetet hos respondenterna. Hade intervjufrågan varit ställd om vad respondenterna utgick ifrån för pedagogisk grund istället för teoriansknytning, så kanske de hade kunnat besvara frågan annorlunda. Vi hade då möjligen fått mer konkreta svar på vilka teoretiska grunder som likabehandlingsplanen vilar på.

För att få ett kollegialt lärande såväl hos barn som hos vuxna framhäver respondenterna vikten av att i arbetslaget kunna få möjlighet att lyfta upp delar ur likabehandlingsplanen på husmöten eller APT. På så sätt möjliggör man att kunna hitta gemensamma strategier för hur man ska se och bemöta varje individ utifrån deras rättigheter och behov. Det skiljer sig olika åt på de olika förskolorna, där vissa har realiserade husmöten som sker kontinuerligt gentemot andra som bara har önskan om att de skall få ha möten, vilket inte sker. Detta ger olika resultat i det pedagogiska arbetet då man har olika förhållningssätt istället för ett gemensamt inom arbetslaget.

6 Slutdiskussion

I detta avslutande avsnitt vill vi knyta samman det resultat vi funnit med våra frågeställningar och syfte genom att sammanfatta, diskutera och utveckla de betydelsefulla delarna av resultatet. Genom att utgå från samma huvudteman som under resultat kommer vi även finna länkar mellan vårt resultat och teorier, samt tidigare forskning.

6.1 Utformandet av likabehandlingsplan

I utgångspunkt från vårt syfte var det att finna svar på hur olika förskoleverksamheter formulerar sina likabehandlingsplaner och hur deras arbete ter sig i verksamheten. Vi har funnit att tid och prioritering är de mest betydelsefulla faktorerna. Det vi har sett är ett mönster i att där planen mot diskriminering och kränkande behandling inte är i fullt bruk på grund utav verksamhetens prioritering. När arbetsgruppen väl har fått uppgift att revidera, enligt dem, en föräldrad version ges det inte tillräckligt mycket tid att sitta ner och färdigställa arbetet. Svaleryd och Hjertson (2012) framhäver vikten av att få tid till att kontinuerligt arbeta med plan mot diskriminering och kränkande behandling för att det skall kunna bli en så välfungerande plan som möjligt. Det handlar om att man har en drivande ledning som prioriterar arbetsprocessen och planen, vilket Skolverket (2014) menar att det ligger på huvudmannens ansvar att en plan mot diskriminering och kränkandebehandling finns och att det sedan är förskollärarnas skyldighet att förverkliga dokumentet i den dagliga verksamheten. Med detta i åtanke ser vi att det finns verksamheter som inte för samman teori och praktik. Vi menar att verksamheten bör prioritera delar som gynnar hela verksamheten och inte se arbetet med likabehandlingsplanen som en extra betungande arbetsuppgift.

Svaleryd och Hjertson (2012) belyser att ett kontinuerligt arbete med plan mot diskriminering och kränkande behandling gör att det blir en del av det dagliga arbetet i verksamheten och blir då ingen negativ arbetsuppgift. Det vi har sett är att där förskolor får tid och prioritering med utformandet av likabehandlingsplanerna känner de själva att de kan upprätta en bra plan som går att använda i deras pedagogiska verksamhet. Vi har ställt oss frågan kring varför utformandet av likabehandlingsplanerna prioriteras så olika på förskolorna. Beror det på att verksamheten anser att de redan har en välformulerad och förankrad plan som de anser duger eller beror det på att de anser att det finns viktigare prioriteringar i verksamheten så att planen blir nedprioriterad. Där planen mot diskriminering och kränkande behandling är välförankrad och tid ges till att arbeta med den så kan den ständigt utvecklas i verksamheten. Det medför att när likabehandlingsplanen prioriteras olika ger det olika resultat i det pedagogiska arbetet. Där den inte prioriteras blir det ett oanvändbart verktyg. De verksamheter som har en högre prioritet möjliggör den för att arbetslagen skall finna stöttning och utveckling i den. Skollagen (SFS 2010:800) poängterar att förskolan ska ge barnen en trygg omsorg där barnen skall ges möjlighet till utveckling och lärande. På så vis har förskolan en skyldighet att arbeta förebyggande för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i verksamheten. Därför måste det finnas en plan med förebyggande åtgärder och förhindra diskriminering och kränkande behandling (Skolverket, 2014).

Att finna tid kan många gånger vara problematiskt, men att få upp ögonen för vad arbetet med planen kan bidra till, gör att man kan utveckla det pedagogiska arbetet, så att arbetsbelastningen då omvänds till något man kan dra nytta av. Om man får syn på detta möjliggör det till en förändring i verksamhetens förhållningssätt, vilket medför att man kan prioritera på ett annat sätt. Detta belyser även en respondent att få arbeta systematiskt med planen mot diskriminering och kränkande behandling skulle medföra att det blir en del av

verksamheten och inget utöver som det inte finns tid till. Att förhindra förskollärares egen vilja och strävan efter att utveckla verksamheten med goda avsikter så som att förankra verksamhetens plan mot diskriminering och kränkande behandling motsäger skollagens föreskrifter (SFS 2010:800). Där framhävs vikten av att varje enhet måste upprätta en plan för att kunna arbeta främjande för barns trygghet. Svaleryd och Hjertson (2012) påpekar att arbeta systematiskt och kontinuerligt med likabehandlingsplanen medför att man kan upprätthålla en bra plan samt att det blir ett dokument som man kan använda i verksamheten, för att förebygga uppkomsten av diskriminering och kränkande behandling. Det handlar även om att man får tid till att sitta ner och föra ett gemensamt resonemang om arbetet för att möjliggöra att det blir ett levande verktyg i förskolans verksamhet, där alla i arbetslaget blir delaktiga. Genom att man använder sig av olika strategier underlättar det i att kunna utföra en så god och välarbetad plan som möjligt. En förskola arbetar systematiskt med arbetet kring likabehandlingsplanen genom att följa ett årshjul där alla involverade parter kan följa och dokumentera processen. Det gör att man årligen kan utföra en utvärdering och uppföljning av det arbete man har gjort. Skolverket (2014) betonar betydelsen av dokumentation där uppföljning av planen är en väsentlig del för att kunna utföra ett främjande arbete. Detta möjliggör att man kan utveckla verksamhetens framåt till nästkommande år för att få en ännu bättre verksamhet. För att kunna få en kontinuitet och ett systematiskt förhållningssätt måste man få möjlighet till att hitta olika strategier, för att finna det mest lämpade tillvägagångssättet till att kunna utforma en välarbetad plan.

6.2 Likabehandlingsplanens grundstenar

I vårt resultat har vi funnit ett mönster där förskollärarna anser att förskolans värdegrund och läroplan ligger till grund för likabehandlingsplanen. Förskolans läroplan beskriver att det etiska förhållningssättet är en del av värdegrunden som skall prägla verksamheten (Skolverket, 2010). De har även använt sig av Skolverket och Diskrimineringsombudsmannens webbaserade verktyg för att kunna få med diskrimineringsgrunder och dess betydelse samt främjande och förebyggande arbete. Dilemmat som uppstår för den respondent som fortfarande säger sig inneha en föräldrad plan är att det inte blir ett stöttande verktyg för arbetslaget, då främjande och förebyggande aspekter inte belyses i den äldre versionen. Detta leder till att de inte har någon gemensam föreskrift, hur de skall arbeta förebyggande och främjande i verksamheten. Vi vill betona vikten av att ständigt arbeta med dessa betydelsefulla grundstenar, för att barnens vistelsemiljö skall bli så god som möjligt, där man vill förhindra diskriminering och kränkande behandling.

Vi kunde urskilja ett mönster i vårt resultat, där förskollärarna ansåg sig själva att de inte använde någon teoretisk anknytning som grund i deras likabehandlingsplan. Genom att vi granskade verksamheternas likabehandlingsplaner, kunde vi urskilja det sociokulturella perspektivet som en teoretisk grund för planens utformande. De förskolor som använt sig av det webbaserade verktyget visar hur de ger barnen kunskap om de etiska värdena och samhällets normer. Förskollärarna beskriver att genom arbete med planen mot diskriminering och kränkande behandling får barnen konkreta upplevelser som de kan samspeja med i deras lek. Williams (2006) nämner att ett sociokulturellt perspektiv handlar om interaktioner mellan individer och möjliggör till utveckling av olika sociala processer. Den sociala och kulturella kontext barnen befinner sig i, gör att de kan utveckla en förståelse för samhällets etiska värden. Detta påpekar Säljö (2010) att språkets kommunikation är en viktig del i det kollegiala lärandet där vi lär av varandra. I kamratrelationer finns det enligt Williams (2006)

möjligheter för barnen i interaktion med andra individer att få redskap till att utveckla idéer om en gemensam och jämlik miljö i verksamheten.

Vi ser då att förskollärarna är omedvetna om den forskning och teorianknytning de inbringar är de grundstenar som likabehandlingsplanen är uppbyggd av. Att berika arbetslaget med en medvetenhet, om såväl teoretiska anknytningar som läroplanen och verksamhetens värdegrund, möjliggör till en ökad förståelse för hur de skall förankras i det dagliga pedagogiska arbetet.

6.3 Likabehandlingsplanen som ett levande verktyg

I vårt resultat fick vi fram att de respondenter som beskriver att de inte känner att de kan helt stödja sig på planen mot diskriminering och kränkande behandling, belyser att det handlar om en allt för liten delaktighet i någon av arbetsgrupperna som formulerar planen. Det vi har sett är att allas delaktighet skulle bidra med nya kunskaper i arbetet med likabehandlingsplanen. Det bidrar då till ett kollegialt lärande och först då kan det bli ett levande verktyg i verksamheten. Att likabehandlingsplanen blir ett levande dokument i verksamheten blir en betydelsefull del för barngrupperna. Genom att pedagogerna utför kartläggning av verksamheten, exempelvis var barnen känner trygghet och vilka platser de undviker, medför det att barnens perspektiv betraktas och blir en central del i förskolans verksamhet. Svaleryd och Hjertson (2012) betonar kartläggning som en metod att få syn på var i verksamheten otryggheten finns och var diskriminering och kränkande behandling förekommer. Skolverket (2014) anser också att man genom kartläggning kan minimera risken för uppkomst av diskriminering och kränkande behandling då man får goda kunskaper om barngruppens livsvärld. Barnens delaktighet i utformandet av planen mot diskriminering och kränkande behandling bör vara den utgångspunkt som arbetslagen utgår ifrån när arbetet med likabehandlingsplanen startar. Genom att synliggöra barnens perspektiv ur olika aspekter påpekar Qvarsell (2003) vikten av att aktivt vara nära barnens livsvärldar. Således kan även arbetslaget få syn på var, när och hur diskriminering och kränkande behandling uppstår.

Genom att öka det kollegiala lärandet kring likabehandlingsplanen medför det att alla som arbetar med barnen har en god grund att utgå ifrån och finna stöttning i. Svaleryd och Hjertson (2012) menar att man behöver ta tillvara på de kollegiala kompetenserna för att kunna stötta sig på planen och varandra, därmed även höja statusen på arbetsområdet. De respondenter som ännu inte anser sig fullt insatta i verksamhetens plan mot diskriminering och kränkande behandling bör således ges möjlighet att bli det. Verksamhetschefen bör ge utrymme och tid för att alla involverade parter skall bli en del i det kollegiala lärandet, för att få likabehandlingsplanen som ett levande verktyg i verksamheten.

På så vis blir alla pedagoger inom verksamheten berikade med likabehandlingsplanens grundstenar och hur man ska förespråka en så god atmosfär som möjligt i det pedagogiska arbetet. Det ökar då deras förståelse till att även se alla individer. Detta menar Johansson (2011) handlar om att ha en närhet till barns perspektiv, för att det då blir synligt för förskollärare vad som händer i barnens livsvärld. Engdahl (2007) poängterar vikten av att lyssna in barnen och utgå ifrån deras livsvärldar, för att man skall kunna få syn på barnens perspektiv i förhållande till planen mot diskriminering och kränkande behandling. Respondenterna var eniga om hur viktigt det var att barnens delaktighet och medvetenhet är en betydelsefull grundsten i planens utformande.

Qvarsell (2003) synliggör också att aktiva förskollärare som deltar i barns livsvärldar möjliggör att se barns perspektiv ur olika aspekter. En respondent påpekar att det finns dagar

då klimatet i verksamheten är stressat och på en hög nivå motsäger de föreskrifter som arbetslagen tillsammans har satt på pränt. Dessa dagar syns inte alla barn. Johansson (2011) betonar att en instabil atmosfär påverkar det pedagogiska arbetet. Sociogram kan vara en strategi för att se alla individer i barngruppen. Betydelsen av att se barnen som en medmänniska med egna intentioner och behov menar Johansson (2011) handlar om att förskollärare behöver ta hänsyn till och reflektera över hur man skall nå barnen som individer. Genom att systematiskt och aktivt arbeta med de sju diskrimineringsgrunderna i det pedagogiska arbetet möjliggör det till att se alla individer. Det påpekar även Hägglund, Quennerstedt och Thelander (2013) att förskolan ska utgå ifrån en demokratisk grund där verksamheten skall berika barnen med kunskap om allas lika värde. Vissa arbetslag behöver ständigt bli påmind om vem de är där för och hur de skall skapa möjlighet till en god samspelande atmosfär.

På de förskolor som likabehandlingsplanen finns med i det dagliga arbetet och är en ständig pågående process ökar enligt Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) barnens kunskaper och förståelse för individers olika livsvärldar. Detta genom att förskolan införlivar olika kulturer, bakgrunder och erfarenheter i verksamheten. Lika förutsättningar belyser Svaleryd och Hjertson (2012) är att man inte behandlar alla lika då alla individer är olika men det handlar om att bemöta alla rättvist och ge varje individ samma förutsättningar utifrån deras behov. Förskollärares roll bör vara att se till det som är mest rättvist, genom att se till alla individers olika behov. Därför är det viktigt att visa på likheter och olikheter i barngruppen och synliggöra att olikheter är en tillgång. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) fortsätter att belysa vikten av att förskollärare visar på människors likheter och olikheter, samt att alla barn har rätt att få respekteras för den individ de är. Detta går i linje med FN:s Barnkonventions tredje artikel att sätta barnets bästa i främsta rummet. Det innebär att man som vuxen ska betrakta barns åsikter som betydelsefulla och vara lyhörd för deras intentioner, för att kunna ge barnen de bästa möjliga förutsättningarna (Unicef, 2009).

Att förankra arbetet med likabehandlingsplanen i ett redan pågående arbete är en strategi för att få det levande i verksamheten. Med detta menar vi att det kollegiala arbetet med att berika alla pedagoger hur man kan skapa bättre förutsättningar bör vara en självklarhet. Att tillsammans med andra arbetslag få tillgå olika strategier för att få syn på hur man kan skapa ett bättre klimat i verksamheten. Även att få planen mot diskriminering och kränkande behandling levande i verksamheten är något man kan ha i åtanke. Det handlar om att arbetet med plan mot diskriminering och kränkande behandling är av stor betydelse för att kunna förebygga och förhindra kränkande behandling som drastiskt har ökat de senaste åren enligt Skolinspektionen (2014:1519). Istället bör man systematiskt bearbeta med den problematik som uppstår i verksamheten och inte blunda för komplexiteten (Svaleryd & Hjertsson, 2012). Genom att förskollärarna tillsammans har reflekterat och diskuterat de gemensamma strategier och förhållningsätt som verksamheten innehar så möjliggör det att förskollärarna får en gemensam kunskap – och barnsyn. Detta gör att förskollärarna utgår ifrån en gemensam grund, om bland annat de etiska värden och alla barns lika rättigheter. Johansson (2011) menar att utifrån sitt eget förhållningsätt kan man ge barnen verktyg att förstå de etiska värden som finns och hur man då skall bemöta varandra i förskolan. Johansson (2011) fortsätter poängtera att förskollärares yrkesroll handlar om att man skall kunna utgå från sitt eget förhållningsätt, för att ge barnen redskap att förstå de etiska värden och värdegrunden i förskolan. Därför är det viktigt att alla i arbetslaget har ett gemensamt synsätt som avspeglas i de etiska aspekterna så att det blir en naturlig del i verksamheten.

För att planen mot diskriminering och kränkande behandling ska bli ett levande verktyg för alla i arbetslaget, har vi kommit fram till att det krävs ett gemensamt engagemang från både kollegor och från chef. Där man lyfter upp viktiga delar och problemområden med likabehandlingsplanen för att kunna synliggöra arbetet för alla i arbetslaget. Det är först då det kan bli ett kollegialt lärande som gör att alla involverande parter kan delge varandra med deras kunskaper. Vi har i vår undersökning sett båda sidor av arbetet med planen mot diskriminering och kränkande behandling och vad det är som påverkar resultatet i det pedagogiska arbetet. Konkreta möten i verksamheten gör att alla i arbetslaget blir lika delaktiga i arbetet för att förebygga och förhindra diskriminering och kränkande behandling. De individer som inte är med i de olika arbetsgrupperna går miste om värdefull information och kunskap om verksamheten inte har kontinuerliga möten. Delaktigheten i en arbetsgrupp kan istället generera kunskap om hur man kan upptäcka och motverka diskrimineringar och kränkningar i verksamheten. Detta gör även att barnens möjligheter till en medvetenhet och delaktighet i arbetet med planen mot diskriminering och kränkande behandling inte synliggörs på samma sätt. Vi anser att det är en viktig del att ta reda på var i verksamheten barnen känner sig trygga och mindre trygga, så att man kan förhindra den kränkande behandling som kan uppstå. Att finna en lösning på hur man skall göra alla medvetna handlar om att förskollärarna måste få syn på vad som görs samt vad som inte görs, för att alla skall kunna ta sitt ansvar och bli delaktiga i arbetet. När arbetslaget väl har blivit medvetna om deras insatser, blir synligt var extra resurser behövs sättas in. Men det krävs även ett engagemang från ledning som ger möjlighet till ett kollegialt lärande.

6.4 Didaktiska slutsatser

Under denna studie har vi som blivande förskollärare fått upp ögonen för hur viktigt det är att arbeta medvetet och kontinuerligt med planen mot diskriminering och kränkande behandling. Det genererar till att man ser varje barns lika värde och utifrån det kan man behandla varje individ efter deras förutsättningar. Men det betyder inte att man skall behandla alla lika utan att ge alla ett rättvist bemötande för att kunna tillgodose deras behov. Enligt Läroplanen (2010) ska man som förskollärare ansvara för att ge barnen en trygg miljö där deras behov blir respekterade. Vi anser att det handlar om att vara flexibel som förskollärare då det varje termin börjar och slutar barn på förskolan och således blir det viktigt att kunna anpassa verksamheten utefter varje barngrupp man har. Det är lätt att hamna i sina gamla rutiner och risken finns då att arbetet med planen faller i skymundan. Vikten av att ha en ledning som prioriterar arbetet med planen mot diskriminering och kränkande behandling blir mycket betydelsefullt för att man ska kunna få tid till att utvärdera en plan och förankra den i verksamheten. I vårt resultat har vi sett att detta är ett dilemma då man inte får den tid som krävs för att kunna utforma en bra plan eller göra den levande för alla i arbetslaget. Tid är ett ständigt problem i förskolan och vi anser att det handlar om att kunna prioritera det systematiska arbetet och finna strategier för hur man ska arbeta med planen i det pedagogiska arbetet.

I vårt resultat har vi sett att arbetet med likabehandlingsplanen är en betydelsefull del i förskollärarens pedagogiska arbete. Förskollärarna måste bli medvetna i hur de bemöter varje barn i förskolan, samt hur de förhindrar och motverkar kränkningar i verksamheten. Detta blir viktigt då barnen ska kunna få en trygg miljö som stimulerar till lärande och utveckling. Läroplanen (2010) framhäver att förskolan ska främja barns livslånga lust till lärande genom att förankra och förmedla respekt för varje enskild individs egenvärde samt den gemensamma miljön. Därför behöver förskollärarna kunna se varje barns olika behov och kunna bemöta varje barn så rättvist som möjligt. Det måste därför finnas en plan mot diskriminering och

kränkande behandling som innehåller de viktigaste grundstenarna om hur man skall arbeta främjande, förebyggande, förhindra och åtgärda, för att man ska kunna ha något att falla tillbaka på i sitt pedagogiska arbete. Men också att man i arbetslaget har ett gemensamt dokument som gör att man kan arbeta utifrån samma förutsättningar. Något som krävs är att man får tid till att i arbetslaget sitta ner och diskutera olika begrepp för att kunna skapa ett gemensamt förhållningssätt.

Genom undersökningen har vi fått kännedom i hur förskollärare ser på användandet av likabehandlingsplan samt deras egen definition av begreppet likabehandling. Synliggörandet av förskollärares definitioner av att se varje individ och bemöta varje barn för den de är gav oss ett glädjande intryck av förskollärares medvetenhet och lyhördhet att kunna se varje barn ur ett helhetsperspektiv. Avslutningsvis har vi fått fram att en samspelande atmosfär är betydelsefullt för att kunna skapa en miljö där man kan förmedla kunskaper om de etiska värdena. Det kan ske såväl mellan barn, som mellan barn och vuxna. Detta är då en central del i det sociokulturella perspektivet där lärande, omsorg och utveckling sker i ett socialt samspel.

6.5 Fortsatt forskning

Det vi under vårt empiriska arbete fått förmedlat är att forskningsmaterial kring hur förskollärare bör och ska arbeta med plan mot diskriminering och kränkande behandling är ett underskott. För att kunna utveckla denna forskning hade man kunnat komplettera fler metoder till intervjun för att komma ner mer på djupet. Barnobservationer och intervjuer är metoder som man skulle kunna använt sig av för att få syn på deras aspekter kring diskriminering och kränkande behandling. Även observation av pedagoger för att kartlägga deras arbets- och förhållningssätt i relation till ämnet. Detta fanns inte möjlighet till då tidsramen för denna kurs var begränsad och därför fick vi avgränsa respondenternas antal samt metodologiskt val.

7 Referenslista

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Bjørndal, C. (2005). *Det värderande ögat: Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Diskrimineringsombudsmannen (2013). *Lika rättigheter i förskolan: handledning*. Stockholm: Diskrimineringsombudsmannen (DO).
- Engdahl, I. (2007). *Med barnens röst. Ettåringar "berättar" om sin förskola*. (Licentiatavhandling i barn – och ungdomsvetenskap). Institutionen för individ, omvärld och lärande. Stockholm: Lärarhögskolan.
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur
- Hultén, P., Hultman, J. & Eriksson, L.T. (2007). *Kritiskt tänkande*. Malmö: Liber.
- Hägglund, S., Quennerstedt, A. & Thelander, N. (2013). *Barns och ungas rättigheter i utbildning*. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.
- Johansson, E. (2001). *Små barns etik*. Stockholm: Liber.
- Johansson, E. (2011). *Möte för lärande – pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Fritzes: Skolverket.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2006). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Qvarsell, B. (2003). Barns perspektiv och mänskliga rättigheter – godhetsmaximering eller kunskapsbildning?. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 2003:08 (nr.1-2), 101-113.
- SFS 2008:567. *Diskrimineringslag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad 2014-04-22. http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567/
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad 2014-04-22. <http://www.skolverket.se/regelverk/skollagen-och-andralagar>
- Skolinspektionen. (2010). *Skolors arbete vid trakasserier och kränkande behandling*. Diarienummer 40-2009:1745. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolinspektionen. (2014). *Anmälningssärenden 2013*. Diarienummer 2014:1519. Stockholm: Skolinspektionen.

- Skolverket (2014). *Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2010). *Läroplanen för förskola*. Fritzes: Stockholm.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svaleryd, K. & Hjertson, M. (2012). *Likabehandling i förskola & skola*. Stockholm: Liber.
- Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts.
- Säljö, R. (2012) Den lärande människan – teoretiska traditioner. I U.P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red.), *Lärande skola bildning – Grundbok för lärare*.(s.139-197). Stockholm: Natur & Kultur.
- UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.
- Vetenskapsrådet. (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vygotsky, Lev Semenovich (1978). *Mind in Society: the development of Higher Psychological Processes*. United stated of America: Harvard university press.
- Williams, P. (2006) *När barn lär av varandra – samlärande i praktiken*. Stockholm: Liber.

BILAGA 1

Information till förskollärare om intervju kring likabehandlingsplan.

Vi är studenter som utbildar oss till förskollärare vid Göteborgs universitet. Vi skall nu skriva vårt examensarbete som motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart i juni 2014. Examensarbetets syfte är inbringa kunskap om hur förskollärare anser hur de arbetar med likabehandlingsplan och dess utformande.

De viktigaste frågorna vi behöver få svar på är;

- Hur resonerar förskollärare att de har arbetat fram likabehandlingsplanen i förskolan?
- Vad anser förskollärarna ligga till grund till utformandet av likabehandlingsplanerna?
- Hur anser förskollärare att de förverkligar likabehandlingsplanen i verksamheten?

För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom intervju av förskollärare i verksamheten. Önskvärt två från olika avdelningar.

På er förskola kommer undersökningen att genomföras under april månad.

I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Förskollärarna har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående adresser:

Med vänliga hälsningar

Ida Kjörk & Sanna Korneliusson

guskjoid@student.gu.se

guskornsa@student.gu.se

Handledare för undersökningen är Rauni Karlsson. rauni.karlsson@ped.gu.se

Kursansvariga lärare: Camilla Björklund & Nils Hammarén (förskolläraryrket); Björn Haglund (Grundläraryrket, inriktning fritidshem)

e-mail: Camilla.bjorklund@ped.gu.se; Nils.hammaren@gu.se; Bjorn.haglund@ped.gu.se

BILAGA 2

1.) Bakgrundsfrågor:

- a. Vad är din yrkesroll på förskolan?
- b. Hur länge har du varit yrkesverksam?
- c. Hur länge har du arbetat på denna förskolan?
- d. Vilken utbildning innehar du?

2.) Uppbyggnad & organisation

- a. Vad betyder likabehandling för dig? Tankar och reflektioner.
- b. Finns det en likabehandlingsplan i er verksamhet? Vem har huvudansvaret för genomförandet av er likabehandlingsplan?
- c. Kan du så detaljerat som möjligt beskriva hur ni i verksamheten har arbetat fram material till eran likabehandlingsplan?
- d. Vad anser ni ligga till grund i ert utformande av likabehandlingsplanen?
- e. Vilka teorier har ni utgått ifrån när ni arbetat fram er likabehandlingsplan?

3.) Arbets- och förhållningssätt

- a. Hur anser ni att ni arbetar utifrån er likabehandlingsplan i verksamheten?
- b. Hur motverkar ni kränkande behandling utifrån likabehandlingsplanen i er verksamhet? Ge exempel på situationer.
- c. Hur samarbetar ni i arbetslaget för att stötta varandra i ert dagliga arbete för att motverka diskriminering och kränkande behandling? Ge exempel.
- d. Hur tänker du om prioriteringen av likabehandlingsarbetet i förskolan?
- e. Tror du att likabehandlingsplanen bidrar till någon förändring på er förskola? Hur och på vilket sätt tänker du?
- f. Vilket stöd får du i din yrkesroll utifrån likabehandlingsplanen i ditt arbete?

4.) Barnen i fokus

- a. Vilka strategier har ni för att barn skall få lika förutsättningar? Ge exempel.
- b. Beskriv på vilket sätt Ni anser att ni gör barnen medvetna och delaktiga i arbetet kring likabehandlingsplanen?
- c. Synliggörs barnens perspektiv i er likabehandlingsplan? På vilket sätt tänker ni att det gör det.
- d. På vilket sätt arbetar ni för att förbättra barnens sociala klimat och skapa en trygg miljö i verksamheten?

5.) Variation & Förändring

- a. Vill du förändra något i er likabehandlingsplan? Vad skulle du kunna och vilja göra?
- b. På vilket sätt skulle Du vilja förändra något i ert arbets- och förhållningssätt utifrån hur ni arbetar med likabehandlingsplanen i er verksamhet?
- c. Hur går ni tillväga när ni utför dokumentation, uppföljning och utvärdering av ert arbete med likabehandlingsplanen?